

WAO/EAACI:n allergiatermien määritelmiä

Allergianimistö on ollut hyvin vaihteleva. Euroopan allergologian ja kliinisen immunologian akatemia (European Academy of Allergology and Clinical Immunology, EAACI) suosittelee käytettäväksi yhtenäistä terminologiaa, jotta voidaan taata selkeä tiedonkulku terveydenhuollon ammattiryhmien kesken (Revised Nomenclature for Allergy, Johansson et al, Allergy 2001). Maailman allergiajärjestö (World Allergy Organization, WAO) on päivittänyt termit tuoreessa julkaisussa (A Revised Nomenclature for Allergy for Global Use, Johansson et al. JACI 2004)

Allergia: Allergia on immunologisten mekanismien käynnistämä yliherkkyysoire. Allergia voi olla vasta-aine- tai soluvälitteistä. Vasta-aine, joka yleensä käynnistää allergisen reaktion, kuuluu useimmissa tapauksissa IgE-isotyyppiin, ja tällöin voidaan puhua IgE-välitteisestä allergiasta. Kaikki IgE-vasta-aineeseen liittyvät 'allergiset' reaktiot eivät esiinny 'atooppisilla' ihmisillä. Ei-IgE-välitteisessä allergiassa vasta-aine voi kuulua IgG-isotyyppiin, esim. dekstraania sisältävien immuunikompleksien aiheuttama anafylaksia ja nykyisin harvinainen klassinen seerumitauti, jota aikaisemmin kutsuttiin III tyypin reaktioksi. Allergisessa bronkopulmonaalisessa aspergilloosissa (ABPA) esiintyy sekä IgE- että IgG-vasta-aineita. Allerginen kosketushottuma on esimerkki lymfosyyttivälitteisistä allergisista sairauksista.

Allergeenit: Allergeenit ovat allergiaa aiheuttavia antigeeneja. Useimmat IgE- ja IgG-vasta-aineiden kanssa reagoivat allergeenit ovat proteiineja, joissa on usein hiilihydraattisivuketju, mutta tietyissä tilanteissa myös puhtaiden hiilihydraattien on arveltu toimivan allergeeneina. Joskus harvoin pienimolekyylisiä kemiallisia aineita, kuten hapteneina toimivia isosyanaatteja ja anhydridejä, kutsutaan edelleen IgE-vasta-aineiden kanssa reagoiviksi allergeeneiksi. Allergisessa kosketushottumassa klassiset allergeenit ovat T-solujen kanssa reagoivia pienimolekyylisiä kemiallisia aineita, kuten kromi, nikkeli ja formaldehydi.

Atopia: Atopia on henkilökohtainen tai perinnöllinen taipumus, tavallisesti lapsuudessa tai nuoruudessa, herkistyä ja tuottaa IgE vasta-aineita allergeeneille tavallisessa altistumisessa, useimmiten kyseessä ovat valkuaisaineille. Herkistyneille ihmisille voi kehittyä tyypillisiä oireita, kuten astmaa, rinokonjunktiviittia tai ekseemaa. Termit 'atopia' ja 'atooppinen' on rajattu kuvaamaan perinnöllistä taipumusta tuottaa IgE-vasta-aineita allergeeneille, joita on yleisesti ympäristössä ja joille jokainen altistuu mutta joille enemmistö ei tuota pitkään kestävästä IgE-vastetta. Siten atopia määrittää kliinisesti ihmistä, jolla on voimakas IgE-vaste. Termiä atopia ei voi käyttää ennen kuin IgE-herkistyminen on todettu seerumin IgE-vasta-aineiden tai prick-ihokokeen perusteella. Atooppisen ihmisen allergisia oireita voidaan kutsua atooppiseksi, esimerkkinä atooppinen astma. IgE-välitteistä astmaa ei kuitenkaan yleensä pitäisi kutsua atooppiseksi astmaksi. Positiivinen prick-ihokoe tai IgE-vasta-aineet harvinaisemmille allergeenille, kuten ampiaiselle, mehiläiselle tai lääkeaineelle, jolloin altistuminen on voimakasta, ei täytä atopian diagnostista vaatimusta.

Yliherkkyys: Yliherkkyys aiheuttaa objektiivisesti toistettavissa olevia oireita ja löydöksiä, jotka laukaisee altistuminen tietyllä ärsykkeellä, jonka terve ihminen pystyisi sietämään.

Ei-allerginen yliherkkyys: Ei-allerginen yliherkkyys on suositeltava termi kuvattaessa yliherkkyyttä, jossa immunologisia mekanismeja ei voida osoittaa.

Tautinimikkeet:

Astma (GINA:n määritelmän mukaan): Astma on hengitysteiden krooninen tulehdussairaus, jossa ovat osallisina useat solutyypit, erityisesti syöttösolut, eosinofiilit ja T-lymfosyytit. Tulehdus aiheuttaa herkille ihmisille toistuvaa, erityisesti yöllä ja/tai varhain aamulla esiintyvää hengityksen vinkumista, hengenahdistusta, puristusta rintakehässä ja yskää.

Näihin oireisiin liittyy yleensä laaja-alainen mutta vaihteleva ilmanvirtauksen estyminen, joka korjautuu ainakin osittain joko spontaanisti tai hoidon avulla. Tulehdus lisää myös hengitysteiden reaktioherkkyyttä erilaisille ärsykeille.

Allerginen astma on perustermi, joka kuvaa immunologisten mekanismien kautta välittyvää astmaa. Termiä IgE-välitteinen astma suositellaan silloin, kun on todettu IgE-välitteisiä mekanismeja. IgE-vasta-aineet voivat käynnistää sekä välittömän että myöhäisen astmareaktion. Kuten muissakin allergiasairauksissa, T-soluihin liittyvät reaktiot näyttävät kuitenkin olevan osallisina myöhäisissä ja viivästyneissä astmareaktioissa. Oireiden kestosta riippuen astmaa voidaan luonnehtia ajoittaiseksi tai jatkuvaksi.

Ei-allerginen astma: Tämä on suositeltava termi ei-immunologisille astmatyypeille. Vanhoja termejä 'ulkosyntyinen', 'sisäsyntyinen', 'eksogeeninen' ja 'endogeeninen', ei pitäisi enää käyttää astman allergisten ja ei-allergisten alaryhmien erottamiseksi toisistaan.

Rinokonjunktiviitti: Immunologisten mekanismien kautta välittyvään yliherkkyysoireeseen liittyvistä nenä- ja sidekalvo-oireista tulisi käyttää termiä allerginen rinokonjunktiviitti. Nämä ovat useimmissa tapauksissa IgE-välitteisiä. Oireiden keston perusteella saattaa olla hyödyllistä erottaa toisistaan ajoittainen ja jatkuva allerginen rinokonjunktiviitti.

Dermatiitti: Iho paikallista inflammaatiota tulisi kutsua sateenvarjotermillä dermatiitti. ”Atooppisena ekseemana/dermatiittina” yleisesti tunnettu tila ei ole vain yksi yksittäinen sairaus vaan useiden sellaisten sairauksien ryvä, joilla on tiettyjä yhteisiä ominaisuuksia. Oikeampi termi on ekseema. Sen alaryhmä on atooppinen ekseema, jos se ilmenee ihmisellä jolla on atooppinen konstituutio, allergista astmaa tai rinokonjunktiviittia. Voimakas altistuminen pienimolekulaariselle kemikaalille voi aiheuttaa ensisijaisesti Th1 tyyppisten lymfosyyttien välittämän kosketushottuman. Ei-allergista ihottumaa voidaan kutsua nimellä ärsytys/toksinen dermatiitti.

Kirjallisuutta

Johansson SGO, O'B Hourihane J, Bousquet J, Bruijnzeel-Koomen C, Dreborg S, Haahtela T, Kowalski ML, Mygind N, Ring J, van Cauwenberge P, van Hage-Hamsten M, Wüthrich B. A revised nomenclature for allergy. An EAACI position statement from the EAACI nomenclature task force. *Allergy* 2001; 56:813-824.

Johansson SGO, Bieber T, Dahl R, Friedmann PS, Lanier BQ, Lockey RF, Motala C, Ortega Martell JA, Platts-Mills TAE, Ring J, Thien F, Van Cauwenberge P, Williams HC. Revised nomenclature for allergy for global use: Report of the Nomenclature Review Committee of the World Allergy Organization, October 2003. *J Allergy Clin Immunol* 2004; 113: 832-836.

Extracted from the EAACI and WAO NPS by Karen Henley Davies, WAO and S.G.O. Johansson, Karolinska Hospital, Stockholm.

Translation kindly performed by Prof. T. Haahtela, Skin and Allergy Hospital, Helsinki University Central Hospital, Helsinki, Finland.